

S p r a w o z d a n i a

Janusz Sierosławski

Zakład Badań nad Alkoholizmem i Toksykomaniami
Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie

XXVI SPOTKANIE EKSPERTÓW EPIDEMIOLOGII NARKOMANII GRUPY POMPIDOU (RADA EUROPY), STRASBOURG, 14-15 CZERWIEC 1997

Spotkania Zespołu Ekspertów Epidemiologii Narkomanii Grupy Pompidou działającej przy Radzie Europy w Strasbourgu odbywają się regularnie dwa razy do roku. Służą one podsumowaniu sytuacji epidemiologicznej w poszczególnych krajach oraz na poziomie kontynentu, a także doskonaleniu metodologii. Na czerwcowym spotkaniu prezentowane były raporty krajowe zawierające ocenę sytuacji epidemiologicznej w 1996 r. na poziomie narodowym. Przedstawiono również wstępną wersję syntezy raportów miejskich przygotowywanych w ramach programu „Multi-City Study”, a prezentowanych na poprzednim spotkaniu w grudniu 1996 r. W części spotkania poświęconej doskonaleniu metodologii prezentowane były wyniki badań pilotażowych prowadzonych w kilku miastach w celu rozszerzenia repertuaru wskaźników, doskonalenia metod zbierania danych oraz poprawy porównywalności między miastami z różnych krajów.

Raporty krajowe przygotowane były według nowego wzoru, uzgodnionego ze standardami Europejskiego Centrum Monitoringu Narkomanii i Narkotyków (EMCDDA) w Lizbonie. W wyniku tych zmian zawierają one, poza prezentacją trendów podstawowych wskaźników epidemiologicznych, również dane dotyczące polityki wobec narkomanii, działalności profilaktycznej oraz leczenia, a także dane bibliograficzne i dokumentacyjne. Nowy wzór raportu w wyniku dyskusji został wstępnie zaakceptowany, propozycje jego korekt będą zbierane przez sekretariat i posłużą do opracowania finalnej wersji nowego wzoru. Europejska synteza rapor-

tów krajowych zostanie opracowana przez grupę roboczą i będzie prezentowana na następnym spotkaniu.

Wstępna wersja syntetycznego raportu przygotowanego na podstawie raportów miejskich za 1995 r., obejmuje 18 miast z 32 miast uczestniczących w projekcie „Multi-City Study”. Miasta objęte raportem to: Amsterdam, Ateny, Barcelona, Bratysława, Kopenhaga, Dublin, Gdańsk, Hamburg, Lizbona, Londyn, Oslo, Paryż, Praga, St. Petersburg, Moskwa, Sztokholm, Warszawa. Pozostałe miasta zostaną włączone po uzupełnieniu danych. Porównania między miastami w zakresie trendów poszczególnych wskaźników przedstawione są w raporcie postaci grafów – jeden graf dla każdego wskaźnika w każdym z miast. Przy każdym mieście podano też dane za 1995 r. Wskaźniki uwzględnione we wstępnej wersji raportu to: zgłaszalność do leczenia (w tym zgłoszenia pierwszorazowe), charakterystyka demograficzna zgłaszających się do leczenia (płeć, wiek), hospitalizacje z powodu uzależnienia, zakażenia HBS, zachorowania na AIDS i zgony z powodu AIDS wśród narkomanów, interwencje policyjne. Nie wszystkie wskaźniki są dostępne we wszystkich miastach, także długość szeregów czasowych jest zróżnicowana. Najdłuższy ciąg danych sięga 1986 r., jednak w przypadku niektórych miast dysponujemy danymi tylko za 1995 r. Finalna wersja raportu będzie dyskutowana na następnym spotkaniu w grudniu br. Dyskusja nad raportem ujawniła konieczność wprowadzenia korekt do instrukcji opracowywania raportów miejskich, stanowiących materiał źródłowy do opracowania syntezy. Propozycje korekt będą poddane pod dyskusję na następnym spotkaniu.

Wątek metodologiczny zajął znaczną część czasu obrad. W tym nurcie mieszczą się prezentacje dwóch projektów badań pilotażowych, pierwszy na temat cen i czystości kokainy i heroiny w Amsterdamie, Liege i Paryżu oraz drugi – konfiskaty heroiny jako wskaźnik zróżnicowania dostępności narkotyków na nielegalnym rynku. Każdy z projektów znajduje się w innej fazie realizacji. W kwestii cen i czystości narkotyków zaprezentowano wstępna wersję raportu końcowego z pilotażu. Ujawnił on konieczność dalszych prac nad podniesieniem jakości danych i sposobu doboru próby, a ponadto rozszerzenie zakresu badań o czynniki, które mogą wpływać na dobór próby i kompletność zbioru danych. Jak wynika z przeprowadzonych analiz dane zbierane przez policję mogą podlegać znacznemu skrzywieniu. Stąd postulat, aby w powtórnym pilotażu uwzględnić niezależną próbę narkotyków losowaną na ulicy, która byłaby zbierana przez nie związanych z policją ankietników. Projekt dotyczący konfiskat jest znacznie mniej zaawansowany. Na spotkaniu dyskutowano raport z postępu prac zawierający między innymi wstępne analizy szeregów czasowych wskaźników konfiskat i zgonów z przedawkowania na poziomie krajów. W dalszej kolejności dołączone zostaną kolejne zmienne charakteryzujące rynek substancji nielegalnych, takie jak wskaźnik cen i czystości narkotyków. Analiza związków między wskaźnikami służyć ma ich wzajemnej walidacji.

Na spotkaniu zaprezentowano finalną wersję podręcznika zatytułowanego „Snowball sampling”, omawiającego metody doboru próby przy badaniach populacji ukrytych (hidden population), do jakich należą narkomanii. Podręcznik zawiera podstawy

teoretyczne i metodologiczne techniki doboru nazywanej „metodą kuli śniegowej” (snowball sampling), a także wiele praktycznych wskazówek do prowadzenia badań z wzorami dokumentacji badawczej włącznie. Obecnie rozważane jest przetłumaczenie oryginalnej wersji angielskiej na inne języki. Planowane jest także przeprowadzenie ewaluacji wykorzystania podręcznika.

Ewaluacyjny charakter miała prezentacja wstępnych wyników badania ankietowego wśród potencjalnych odbiorców analiz epidemiologicznych prowadzonych przez Grupę Pompidou. Badanie zrealizowane w pierwszym kwartale tego roku metodą ankiety pocztowej objęło 700 osób z 34 krajów – głównie polityków, działaczy lokalnych, przedstawicieli policji, służby zdrowia i naukowców. Populacja badana pochodziła z nominacji dokonanych przez ekspertów Grupy Pompidou oraz permanentnych korespondentów. Otrzymano blisko 60% odpowiedzi. Ich wstępna analiza wskazuje na znaczne zróżnicowanie zapotrzebowania na informacje ze strony potencjalnych odbiorców. Metodologia Grupy Pompidou spotyka się z dużym zainteresowaniem. Stwierdzono potrzebę popularyzacji epidemiologicznego i socjologicznego myślenia o narkomanii wśród polityków różnego szczebla w celu lepszego wykorzystania wyników analiz w procesie konstruowania polityki wobec narkomanii.

W trakcie spotkania zgłoszona została idea nowego wspólnego projektu badawczego dotyczący rozpowszechnienia używania narkotyków w więzieniach. Została ona zaakceptowana i weszła w fazę konceptualizacji. Wstępne pomysły koncentrują się na badaniu rozpowszechnienia metodami ilościowymi, chociaż kwestia ta nie jest jeszcze przesądzona. Konkurencyjne propozycje idą w stronę badań jakościowych nastawionych na analizę relacji między narkomanią a przestępczością. Decyzje o kształcie projektu zostaną podjęte na następnym spotkaniu na podstawie sondażu wśród ekspertów, który planowany jest na lipiec br. W 1999 roku przeprowadzone będą badania pilotażowe w 4-6 krajach.

Następne spotkanie Zespołu Ekspertów Epidemiologii Narkomanii Grupy Pompidou wyznaczone zostało na 8-9 grudnia 1997 r.